

Statsrådet Palmes anförande
1 maj 1968 i Stockholm och
Sundbyberg.

Den svenska neutralitetspolitiken bestämmer vi själva.

Dess innebörd är alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. Därför ansluter vi oss inte till militära allianser, fogar inte in oss i något stormaktsblock. Därför måste vi genom fasthet och konsekvens skapa förtroende för vår förmåga att hålla fast vid den valda handlingslinjen, förtroende för vår vilja att inte falla undan för påtryckningar från främmande makt.

Neutralitetspolitiken innebär ingen strävan till isolering. Våra möjligheter att påverka utvecklingen i världen är små. Men det minskar inte den lilla nationens förpliktelse att verka för fred och försoning mellan folken, för demokrati och social rättvisa.

Neutralitetspolitiken dömer oss icke till tystnad. Tystnaden kan vara oförrättens bundsförvant. Tystnaden kan upplevas som reaktionens stöd. Vi måste ha rätt att även ut mot världen hävda idéerna om människors frihet och gemenskap, om solidaritet och rättfärdighet. Våra motståndare till höger skall veta: Försök inte att med neutraliteten som täck-

mantel lägga munkavle på svensk arbetarrörelse.
Ni kommer aldrig att lyckas.

För ett år sedan grep juntorna makten i Grekland.
Fängelserna fylldes på Yaros och på Leros. De
demokratiska institutionerna krossades. Det fria
ordet förbjöds. Gripande vittnesbörd når oss om
människors plåga under förtrycket, men också om
människors okuvliga längtan efter frihet.

Den åldrige Georg Papandreou yttrade i sin mening
till världen från husarresten: "Vi begär inte inbland-
ning i våra inre angelägenheter. Vi begär solidaritet
och stöd." Och han tillade att om det militära och
ekonomiska stöd som Grekland nu som Nato-land erhåller
upphörde, skulle juntan troligen omedelbart falla.

En ung grekisk poet skrev nyligen att Grekland "irrar
som en vålnad i världens städer och bultar på era dör-
rar. Öppna." På alltför många håll möts Grekland av
stängda dörrar.

Skall vi då svara att neutraliteten förbjuder oss att
ge uttryck för en åsikt därför att denna någonstans
kan uppfattas illa? Skall vi då säga att neutraliteten
förhindrar oss att i konkret handling ge uttryck för
vår solidaritet med grekisk demokrati?

Eller skall vi öppna våra dörrar och med glädje förklara: Vi hälsar Andreas Papandreou välkommen i vårt land. Han representerar de krafter som i Grekland vill återupprätta respekten för människors värde och värdighet.

Vi hälsar Melina Mercouri till vår första maj. Hon företräder den okuvliga vilja till frihet och rättvisa som vi lärt oss beundra hos det grekiska folket.

Vi hälsar grekerna i Sverige välkomna i våra led. Med er längtar vi till den dag då juntorna tillhör historien och vi åter kan se med stolthet mot ett fritt och demokratiskt Grekland.

Vi ser gemensamt fram mot den dag av seger då det grekiska folket åter vunnit rätten att styra sig själva.

Svensk neutralitetspolitik bestämmer vi själva.

X X X

Bomber faller inte längre över Hanois förstäder. Mardrömmen om en ständigt fortgående upptrappning av kriget har för ögonblicket skingrats. En hel värld hoppas att nu vägen skall öppnas till fred för detta pinade folk.

Den svenska regeringen har tagit ställning för fred i Vietnam och nationellt oberoende åt Vietnams folk. Vi har riktat kritik mot USA:s krig i Vietnam. Vi har varit en del i en mäktig internationell rörelse som protesterat mot kriget. Vår insats, om än liten, har i varje fall förstärkt den protesten - och inte försvagat den.

Samtidigt har under Torsten Nilssons ledning ett intensivt arbete utträttats för att öppna vägen till förhandling för att få slut på kriget. Därom är ännu för tidigt att orda. En sak bara: när regeringen sommaren 1965 tog upp kritiken mot Vietnamkriget ropade de borgerliga i högan sky att nu var chansen till att göra en insats för freden definitivt försutten. Exakt vid den tidpunkten togs de första kontaktarna. De borgerliga tycktes leva i illusionen att en insats för freden förutsatte ett nära nog oförbehållsamt stöd för den amerikanska ståndpunkten.

Vietnamfrågan utlöste en inrikespolitisk strid. Från borgerligt ^{håll/} ^{man/} sökte göra gällande att kritiken av Vietnamkriget skulle undergräva neutraliteten. De har visserligen inte förmenat oss rätten att rikta kritik, förutsatt att den är s.k. balanserad. Men det främsta felet med USA:s krig enligt denna borgerliga uppfattning tycks vara att man inte vinner kriget. För oss framstår det som ett orättfärdigt krig, där vi inte accepterar vare sig den verklighetsuppfattning eller de värderingar som är dess motivering. Kännetecknet på en borgerligt balanserad kritik tycks vidare vara att den bör höras så lite som möjligt, helst vara nära nog ljudlös, att den omges med så många reservationer att den mister varje innebörd och den garanterat inte påverkar några som helst affärer.

När så kritiken hördes, utbröt en hysteri inom borgerligheten som kunde betecknas som sagolik om den inte vore så beklämmande.

Att högerens ledare Holmberg kräver att jag skall avgå är inte märkvärdigt. Det är hans yrke. Men när han kräver att jag skall avgå därför att en ambassadör rest hem, då framstår han som ett alltför villigt, tjänstvilligt offer för en inbillad påtryckning från främmande makt. Nu är min avgång inte lika aktuell säger Holmberg, ty ambassadören har kommit tillbaka.

Sannerligen är detta en logikens triumf över vettet. Låt oss bygga en vaktkur åt Holmberg ute på Arlanda. Där kan han sitta och se ambassadörerna komma och gå, räkna in ambassadörer och räkna ut vad han skall tycka. Men låt oss i höstens val se till att Holmberg inte får något ansvar för den svenska utrikespolitiken.

Det är heller inte märkvärdigt att hr Wedén inte delar ~~mina~~^{från} åsikter. Men när samme Wedén hävdar att en kritik av USA-kriget i Vietnam skulle kunna leda till att USA utlämnar Sverige till Sovjetunionen och när folkpartiets största morgontidning söker påskina att ett engagemang för Vietnams fattiga bönder skulle leda till att vårt folkstyre censureras från Moskva, då vittnar det om en beklämmande brist på insikt om neutralitetspolitikens innebörd. Atlantpaktens ränder har svårt att gå ur. Hr Wedén sökte i utrikesdebatten - samma dag som en finsk regering bildades - göra gällande att den finska regeringens medlemmar måste godkännas i Moskva. (Sedermera har Dagens Nyheter hävdad samma sak.) Detta skulle bli vårt framtida öde. Låt oss bjuda Wedén på en studieresa till Finland. Där kan han studera en fri demokrati i arbete. Där kan han passa på att be om ursäkt för sina förlöpningar. Men låt oss i höstens val se till att Wedén inte får forma den svenska utrikespolitiken.

Enighet om neutralitetspolitiken har naturligtvis ett stort värde. Men vi har många gånger sagt att neutralitetspolitiken inte får tänjas så långt att även dess motståndare kan rymmas under dess samlingstecken. Det kan bli ödesdigert i en kritisk situation. Och vi kan heller aldrig komma ifrån att idéer och värderingar måste sätta sin prägel på uppfattningen även i utrikespolitiska frågor.

Kriget i Vietnam har engagerat opinionen världen över. Det sker av medkänsla med Vietnams plågade folk, av solidaritet med dess krav på nationell frihet och social rättvisa. Men djupet och vidden i engagemanget röjer en insikt om att i Vietnams byar och djungler speglas vår framtid, våra möjligheter att finna en handlingslinje som bär mot fred och rättvisa, vår chans att överleva. Allt fler inser att det börjar bli "sent på jorden".

Ty det jäser i världens ghetton.

Martin Luther King ville skapa jämlikhet för de färgade. Han ville förändra samhället så att de färgade fick del av den mänskliga värdighet som ett modernt samhälle ~~med sina väldiga resurser~~ kan ge om det är förnuftigt organiserat. Stokely Carmichael sa om Martin Luther King: "Här är en människa som är förtvivlat nödvändig i det här landet. Det är en män-

niska som är fylld av kärlek. Det är en människa som är fylld av barmhärtighet. Det är en människa fylld av medlidande." Men Martin Luther King är död. Föga har vi anledning att mästra de negerledare som nu talar med bitterhetens och förtvivlans röst. De kommer att begära rättvisa.

De färgade i Amerikas negerghetton är ändå inte så många. Några miljoner. Men de märks. Ty de lever inom synhåll från de välbärgade. Och de upplever dagligen den känsla av förnedring som kontrasten och klassmotsättningarna inger.

Men i världen lever 3 miljarder människor. De flesta av dem är mycket fattigare än Amerikas färgade. De flesta ~~av dem svälter~~. Och de blir fler och fler. Om ~~trettio år - och det är en kort tidrymd - är det dubbelt så många~~ ^{mer} så många. Många menar i förtvivlan att vi redan förlorat kampen om att ge dessa ytterligare miljarder mat, arbete, hälsa, människovärde. De flesta av jordens människor lever idag på landsbygden. Men ju närmare vi kommer den hungerkatastrof som vetenskapsmännen talar om desto ^{mer} större blir stadsbefolkningen. 1 miljard nu - 3-4 miljarder om några årtionden. De flesta av de fattiga kommer att bo i städer. De ~~flesta av dem som bor i städerna~~ kommer att ~~vara fattiga~~. Samtidigt talar man om den globala staden, om ett världssamhälle av stadsbefolkning där kommunikationerna mellan världsstäderna har byggts ut och där televisionen via satelliter förmedlar stän-

digta nya synintryck. Den globala staden, det blir i så fall några välmående, välplanerade stadsdelar i Europa och USA och en stor världsslum, ett jättelikt ghetto av lerhyddor och skjul där några miljarder fattiga lever, där barn föds, växer upp, får intryck och formas till människor. Det kommer inte att drömmas några vackra drömmar i den miljön.

Människorna i världsslummen kommer att begära rättvisa. Bönderna i Asien, jordproletärerna i Latinamerika, de förtryckta i Södra Afrika kommer att kräva befrielse från sina förtryckare och utsugare. Che Guevara är död, Sydvästafrikas ledare är fängslade eller i landsflykt. Den sociala rättvisans röst kan inte tystas.

De rika svarar så lätt med förmaningar.

Man hänvisar till stormaktsbalansen som kräver försiktighet och diplomati. Men de fattiga och färgade känner inget behov av att med sitt elände värna de rikas stormaktsbalans.

Man talar om en internationell sammansvärjning som hotar demokratiska värden. Men de som begär sin jord upplever inte sina krav som ett led i en internationell sammansvärjning.

Man varnar för extremism. Men jordens fördömda anser inte att det är extremism att begära skolor för barnen, jord att bruka, arbete att leva av.

Man vädjar till saktmodet hos dem som lever i en misär som ej går att beskriva. Man manar till saktmod - på förtvivlans brant.

Stundom bryter fattigdomen ut i öppen revolt. Strax talar de konservativa om att ^{de} fattiga måste få lära sig att våld inte lönar sig. Nästan alltid är det ~~dem~~ som ^{de} alls intet har som skall vara moderata och besinna sig. Kanske - om de ännu ett tag tålmodigt bär sina bördor - skall de en gång få ett mått av förbättring. Om jämlikhet talar ej många. Men bakom förmaningarna skönjer man oro och fruktan.

De besuttna uppfattar kravet på social revolution som ett hot. Därför försvarar de sig - om möjligt med hjälp av västerns vapen.

De rika länderna bävar inför tanken på våldsamheten i den sociala urladdning som en dag kan komma.

Och i de egna länderna finns klassklyftorna kvar, lever ännu fattigdomens och otrygghetens gissel. Och lätt sprider sig känslan av fruktan till dem som har det sämst. De som har bara litet att förlora känner fruktan för dem som är ännu fattigare. Så uppstår den oheliga allians mellan konservativa och fattiga som så ofta

blir grogrund för rasmotsättningar och fascism. Vi känner igen den från rasfanatikerna i Amerikas sydstater som just söker stöd från de fattiga vita. De säger: "Anklaga inte oss - det är ju de fattiga vita som har mest fördomar." Så blir detta en ursäkt för passivitet och uteblivna reformer. I England fick en reaktionär högerman stöd för sin grumliga rasism hos människor som känner fruktan för jobbet. I Tyskland vann häromdagen nynazisterna en stor framgång - i arbetslöshetens och den ekonomiska krisens spår.

Så binds de rika länderna av oförmågan att lösa sina egna problem. Det är inte lätt att begära solidaritet och öppenhet över gränserna av människor som förmenas solidaritet i sin egen vardag. *Och*

*fasanatikerna
igen från 1920-1930*

Så här skriver Sven Lindqvist: "Vorster, Ian Smith, Wallace och Goldwater bidar sin tid. De känner igen en ouvertyg när den spelas upp. De är inga nattfåglar från ett dunkelt förflutet som har förrirat sig ut i vår tids dagsljus. Det är vi som inte *har* märkt hur det börjat *krant* skymma omkring oss."

Men det finns människor som räds en fascismens och reaktionens skymning, som vill göra motstånd och är beredda att ta ett aktivt ansvar. De har förstått och allt fler förstår att när Vietnams folk kräver social rättvisa är det inte något ideologiskt kors-

tåg som utgått från Peking och som västern måste stoppa med vapenmakt för att bl.a. vi i Sverige skall få utvecklas "empiriskt och experimenterande", som Wedén uttryckt det. De ^{har förstås} förstår och allt fler förstår att om demokrati förbinds med ett obönhörligt motstånd med de fattiga folkens krav på nationell frihet och social frigörelse, då är dess dagar lika obönhörligen räknade. De har förstått och allt fler förstår att världen behöver jämlikhet och solidaritet mellan människorna.

Detta är en ideologisk skiljelinje, som skapar slitningar, leder till protester. Överallt i världen går ungdomen till angrepp mot samhällen med orimliga klassklyftor, eller med en auktoritär stalinistisk byråkrati, eller med en hänsynslös kommersialism. Man protesterar mot demokratiska institutioner inte därför att de är demokratiska utan därför att de iakttar en sådan passivitet inför vår tids avgörande sociala problem - kapprustningen, miljöförstörelsen, världssvälten. Vi kan ta avstånd från protestens former. Men dess innehåll är riktat mot vår tids stora kris. Aldrig mer kan vi i egenrättfärdighet eller i självgodhet skjuta problemen ifrån oss.

↘ Icke heller vi kan underlåta att ta ställning.

↓
Vårt ansikte ut mot världen skall präglas av den solidaritet med de fattiga och förtryckta som var drivkraften när arbetarrörelsen en gång byggdes upp i det gamla fattig-Sverige och som varit vägledande i vår strävan att omdana det svenska samhället på jämlikhetens och rättfärdighetens grund. Lika litet som vi vill låta borgerliga värderingar prägla vårt eget samhällsbygge, lika litet vill vi låta en inskränkt konservatism utgöra vårt ansikte mot världen.

Må de borgerliga söka skrämja och hota, må de med örat till marken lyssna framför främmande ambassader, må de söka lyfta en räddhågans munkavle.

↘ Den svenska neutralitetspolitiken bestämmer vi själva.

(Forts. inrikespolitiskt avsnitt.)

Men vårt ansikte mot världen bestäms framför allt av vad vi skapar i vårt eget samhälle. Demokratins vardagsarbete präglas av jordnära stabilitet. En del talar om fridsam tråkighet. Ombudsmän och förtroendemän vandrar sin trygga ban. Förhandlingar segar sig fram. Förvaltningens kvarnar mal. Och alltid susar väl inte historiens vingslag i sammanträdeslokaler och på årsmöten. Men visionen har aldrig dött. Och det är vardagens reformarbete som bygger en bro mellan visionen och verkligheten.

Den demokrati som är vår har intet till övers för diktatur och frälsningsläror. Den eftersträvar en öppen radikalism, den har toleransen som ledstjärna och fördomen som fiende. Den vill i praktisk gärning ständigt på nytt bevisa det sociala framstegets möjlighet. Därmed skapar vi också förutsättningar för öppenhet **mot** omvärlden.

Ty parollerna om internationell solidaritet och utjämning mellan nationerna klingar ihåliga om vi inte är beredda att satsa på jämlikhet även inom våra egna gränser. De borgerliga lovar skattesänkningar åt bolag och högre inkomsttagare. Men det är en orättfärdig skattepolitik som ju skulle vidga klyftorna. Vi vill göra utjämningen till framstegets drivkraft, fortsätta att bryta ner gamla klassbarriärer, sätta viljan till jämlikhet i centrum för det politiska arbetet.

Vi kan inte tala om arbete åt de svältande om vi inte är beredda att till det yttersta bekämpa arbetslösheten i vårt eget land. Folkpartiledaren sade nyligen att skälet till att vi har högre sysselsättning i vårt land än i andra europeiska länder är att man i dessa länder har så konservativa regeringar. Sannare har en folkpartist aldrig talat. Ändå är vi inte nöjda. Vi kan aldrig slå oss till ro förrän vi skapat ett samhälle där de enskilda människorna kan känna trygghet i en tid av förändringar, ty framstegen måste komma alla till del.

Radikalismen idag, det är att uppleva sambandet mellan engagemanget för en värld som svälter och det praktiska reformarbetet för att i vårt eget land göra solidariteten till en levande verklighet.

Mer än någonsin måste vi se vår egen gärning ur ett internationellt perspektiv. Men internationalismen kan endast leva i ett samhälle präglad av den generositet som jämlikheten kan ge.

1 list as det var

De borgerliga talar om en ny politik. Men Wedén och Holmberg blir inte nyare för att de vill bilda regering. De förblir högermän.

Därför sliter de i Hedlunds fransade björnskinns och byter de ministerlistor istället för att tala om vad de vill skapa.,

Melodin känns igen.

En del av er minns 1948. Socialdemokratin hade förlorat 1946 års val. Vi var på förhand dömda att bli slagna 1948. Det var den gången PHM och Engelbrekt skulle frälsa oss från frihet och förtryck. Men människorna ville ha full sysselsättning och social trygghet. De ville inte lösa 1950-talets problem med 20-talets metoder. Därför vann socialdemokratin striden om det nya årtiondet.

Många av er minns 1958. Socialdemokratin hade förlorat 1956 års val. Vi var på förhand dömda att bli slagna 1958. Det var den gången staten på de borgerliga affischerna med en marschkänga klev in i människornas sängkammare för att tvinga på dem pension. Det var den gången den vanliga vardagsmänniskan åkte runt i fluga och helikopter för att frälsa oss från tvång och förtryck. Men människorna ville ha ATP, en bättre service från samhället, en modern arbetsmarknadspolitik. De ville inte lösa 60-talets problem med 30-talets metoder. Därför vann socialdemokratin

än en gång striden om det nya årtiondet.

Nu är vi där igen. Vi förlorade 1966 års val, och nu gäller det striden om det nya årtiondet.

Vi kan inte lösa 70-talets problem med borgerliga idéer och borgerliga metoder.

Vårt mål är

samverkan - för att ta till vara de möjligheter till snabba framsteg som teknik och vetenskap bjuder

jämlikhet - för att skapa ett samhälle av rättfärdighet och utjämning

solidaritet - för att göra vår insats för de fattiga och förtryckta i världen.

Vi skall gå vidare framåt - till seger för den demokratiska socialismen.